

Napjainkban a kalligráfia iránt újra megnőtt az érdeklődés. Elfogadott nézet, hogy népszerűségét az internetnek köszönheti. Korunk kalligráfusai a közösségi hálón osztják meg mozgóképeiket. Lényegük egy Vermeer-kép: a függönyt elhúzva láthatjuk a művészt munka közben. A jelenetek mozgáscentrikusak, látványosak, így az otthonokban az egyenes közvetítés érzetét keltik. A technikai kép segítségével megszűnik a szerző és a néző közötti határ.

Egy hasonló allegorikus leplet felemelve betekintést kaphatunk Bocskay György, késő reneszánsz kalligráfusművész életművébe. Gulyás Borbála könyvének megjelenése igazi ünnep nem csak a művészettörténet és a kalligráfia kutatói számára. A szerző alapos kutatása széles körű áttekintést szolgál Bocskay hivatalnoki pályájáról, kalligráfusi működéséről, vagy például, a naturáliákról, a kor emblémaábrázolásairól (130–137. o.). A kötet 3 fejezetből áll. Gazdagon illusztrált, a 212 illusztráció közül 22 egész oldalas. További egységek: 1021 jegyzet, képjegyzék, 49 oldal irodalomjegyzék, 15 oldal angol nyelvű rezümé tartalomjegyzékkel, személynév- és helységnévmutató, valamint rövidítések levéltári források, kéziratok jelöléséhez.

Bocskay György (1510?–1575) kalligráfus, magyar udvari titkár és királyi tanácsos három évtizedet töltött el a bécsi udvarban, a Magyar Királyi Kancellárián. Hivatali megbízatása kiterjedt díszes kéziratok, egyleveles oklevelek, címereslevelek, síremlékfeliratok megírására is. Az általa díszített armálisok mintaképválasztásával iskolát teremtett. Három kéziratot szépírásmintakönyvet készített, I. Ferdinándnak kettőt (1561–62, 1562),

II. Miksának pedig egyet (1571–73). Egytől egyig remekművek. A ragyogó kalligrafikus lapokról elegancia és könnyedség árad. Nem véletlen, hogy bravúros gyöngyszemei közül legismertebbek azok a spirálalakú vagy koncentrikus körökből álló mikroírások, amelyeknek sormagassága nem éri el 2 mm-t! (Gulyás, 2020. 28., 32., 33. kép)

Külön nyomdászati-szakmatörténeti érdekesség, hogy a 19. századi litográf eljárást megelőzve a mészkő- vagy márványtáblára szánt feliratokat a 16. században népszerűvé vált új eljárással, savas maratással kiviteleztek. Az innsbrucki I. Miksa-síremlék feliratai mellett, egy újonnan felfedezett Bocskay-művet, a Nádasdy Tamás és Kanizsai Orsolya lékai síremlékének arányos felépítésű antikva kapitális feliratait (1565) is megtekinthetjük a kötetben. Eredeti méretük 1 és 4,1 cm közötti, a maratás mélysége átlagosan 1 mm.

Bocskay számos itáliai és német szerző írásmintakönyvét ismerte, így a kor meghatározó mestereinek, Palatino, Arrighi, Amphiareo, id. J. Neudörffer, Fugger hatása érződik művein. Többek között a verzál és kurrens betűk összehangolásában, a ferde tolltartásból adódó vékony-vastag száruk egymáshoz viszonyított arányában.

Kiadó **Bölcsészettudományi Kutatóközpont**
Kiadás éve **2020**
Terjedelem **368 oldal**
Formátum **250×200 mm**
Kötés **fűzött, keménytáblás**
Nyomda **Prime Rate Kft.**
Borító, tipográfia **Marafkó Bence**
ISBN **978-615-5133-17-6**

A ma kalligráfusai az írástörténeti és kortárs mintákból, a 20. századi művészeti irányzatokból (gesztusfestészet, performance, graffiti, absztrakt, posztmodern), valamint a keleti íráskultúrákból merítve készítik alkotásaikat. A kombinációk, variációk magas száma nem véletlenszerű termék. Párhuzamot vonhatunk Bocskay és kortársainak művészetével. Megtudhatjuk, hogy a *Bocskay-œuvre egyedi írásmintáinak a száma összességében tetemes mennyiséget, mintegy 370-et tett ki.* (Gulyás, 2020. 78–79. o.) Felmerül a kérdés, hogyan lehetséges ez? A humanista és a gótikus stílusú reneszánsz írásmódok variálása, egymással kombinálása széles távlatot nyújtott az alkotók számára. Érvényes a variációkra az írás dőlésszögének változtatása (hátradőlő sorok), a változatos ívek, mustrák kimunkálása, az íróeszköz metszése, írás közben billentése, csuklóból, könyökből vagy vállból forgatása, továbbá az íráshordozó anyaga, felülete, a festék sűrűsége, sőt az írópult, asztal magassága, dőlése is. A kalligráfiatörténet egyik csúcspontjává, Bocskay évszázadának kancelláris írásainak eredményei nyomán, a 17–18. század vált. Az írásmódok gazdag változatai funkciójukban sajátos, belső logikát követnek. Tanulmányozásuk izgalmas minden egyes alkotónál. Hermann Zapf, a 20. század kimagasló kalligráfusa, betűtervezője megfigyelte Bocskay írását az 1. kézirat, 129r lapján (Gulyás, 2020. 30. kép), amelyről így írt: *Itt van egy lap nem tükörrással. Ilyet csak bal kézzel lehet készíteni, mert egy széles tollal és jobb kézzel ezeket a formákat és lendületes vonalakat ilyen tökéletesen, mint itt látható, nem lehetett megrajzolni.* (Zapf: Egy 16. századi magyar kalligráfus. in. Nagy magyar betűművészek. 1993. 15. o.)

Hiánypótló könyvet tarthatunk kezünkben több szempontból is, mivel kalligrafikus művésztől magyarul még nem jelent meg ehhez hasonló könyv. A könyv által Bocskay György kalligráfus életművét megismerve, méltó módon emlékezhetünk meg a mesterről. Lenyűgöző kalligráfiáinak inspiratív frissességét most is érezzük.

Voronko Vera

METU – Tipost Tipográfus szakirányú továbbképzés

